

Mən bu zamana sığmazam

Zirvəyə doğru: İlyas - İlahi qüvvə, köməyə gələn

(əvvəli ötən saylarımızda)

Əvvəlki yazılarımda qeyd etdiyim kimi 29 dekabr 1989-cu ildə Cəlilabadda kütləvi ixtişaş baş verdi.

30 dekabr 1989-cu il tarixdə İlyas müəllim mühüm işlər üzrə müstəntiq Oqtay Qasimovla Cəlilabad Rayon Prokurorluğuna gəldi. Masallı rayon prokuroru Əzizağa Həsənov və Cəlilabad rayon prokurorunun köməkçisi Mircavan Kazimovla birlikdə hadisə yerinə - yandırılmış və dağıdılmış RPK-nın binasına getdi. Həmin vaxtı raykomun binası qarşısında, 20 min adamın iştirakı ilə mitinq keçirildi. Raykomun binasından çıxıb, prokurorluğa qayıdan İlyas müəllimi və onu müşahidə edən şəxsləri mitinqçilər görürdülər. Mitinqi idarə edən şəxs aksiyaçılara müraciətlə dedi:

- Görürsünüz, qanunların keşiyində dayanan, ədalət carçısı, Respublika prokuroru İlyas İsmayilov da mafiyani müdafiə edir, gələn kimi raykomun binasına gətirdi. O da xalqdan qaçır, xalqın içərisinə gəlmir.

Bu zaman İlyas müəllim tribunaya tərəf vüqarlı addımlarla irəlilədi. O, yaxınlaşdıqca insanlar dəhliz açır və ona yol verirdilər. İlyas müəllim tribunaya qalxıb, əlini mikrofona uzatdı. Mitinqi idarə edən şəxs mikrofonu ona verdi. İlyas müəllim ondan soruşdu:

- Sənin adın nədir?
- Səxavət.
- İlyas müəllim üzünü camaata tərəf çevirərək dedi:
- Səxavətin danışdıqlarının hamısı yalandır.

Mitinqdə uğultu əmələ gəldi. Sonra İlyas müəllim çoxsaylı suallara cavab verdi. Bütün cavablar qanun çərçivəsində və normasında idi. Bundan sonra yenə mitinqçilər dəhliz açdılar və İlyas müəllim prokurorluğa gəldi (video görüntü qalır).

Haşiyyə: Məlumdur ki, xalq hərəkatı ilk öncə BDU-da başlamışdır. Tələbə hərəkatının genişlənməsindən ehtiyatlanan Respublika rəhbərliyi danışığa adətən Respublika prokuroru İlyas İsmayilov və intellektual səviyyəsi digərlərindən fərqlənən MK katibi Həsən Həsənovu göndərirdi. Universitetdə tələbə və müəllim heyəti ilə görüşlər sakit məcrada keçir, adətən kompromis variantla yekunlaşırdı.

İnanılması zor olsa da, İlyas müəllimin və tabe prokurorların insanlarla danışib razılaşması, öz fərsizliyini və acizliyini görüb etiraz etməyən nomenklaturanı qıcıqlandırır.

Bir misal çəkəcəyəm: 1988-ci ildə respublikada siyasi vəziyyət bir qədər də gərginləşmişdi. İnsanlar Topxanada baş verənlərə ciddi etiraz bildirir, kütləvi aksiyalar keçirirdilər. Respublika rəhbərliyi isə vəziyyətə nəzarət edə bilmirdi. Məlumat aldım ki, Göytəpədə yaşayan 18 erməni ailəsini köçürmək üçün mitinq təşkil olunub. Rayonun vəzifəli şəxsləri mitinqdə söz demək istəsələr də, aksiyaçılar onları qovmuşdular. Mən dərhal ora yollandım. Mitinqi alovlu şair Abbasağa idarə edirdi. O, məni görün kimi dedi:

- Onlar xalqdan qorxub qaçdılar. Sən necə, xalqın qarşısında çıxış etmək istəyirsənmi?

- Əgər xalqın şairi söz verərsə, əlbəttə danışaram, - deyərək cavab verdim. Abbasağa məni lazım olduğundan da artıq təqdim etdi və mən mitinqdə 35 dəqiqə çıxış etdim, insanları başa salmağa çalışdım, təribatdan çəkinməyə səslədim. Dedim ki, bu gün erməni evlərinə hücum etmək düşməyə dəstək verməkdir. Çoxsaylı suallara cavab verdikdən sonra aksiyaçılar dağılışıb getdilər. Səhəri gün 1-ci katibin otağında MK-dan gələn yoldaşla aramızda xoşagəlməz söhbət oldu. Adını çəkmək istəmədiyim həmin şəxs məndən soruşdu:

- Yoldaş Məmmədov, nə üçün katibi və milis rəisini fitə basıb qovan aksiyaçılar Sizi alqışlarla qarşıladılar?

Mən çox pərt olmuşdum. Təşəkkür və minnətdarlıq gözlədiyim halda, çətin sual qarşısında qalmışdım. Bir qədər susduqdan sonra ironiya ilə dedim:

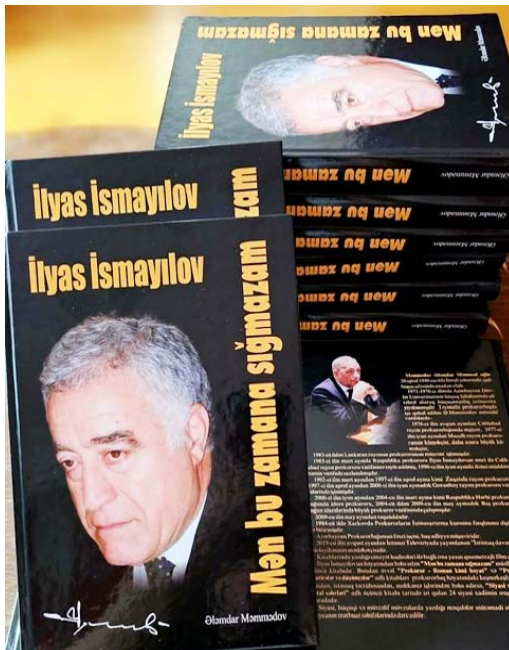
- Yoldaşların bəziləri heç bir il deyil ki, Cəlilabadda işləyirlər. Mən isə 4 ildir işləyirəm. Yəqin ki, camaat onları tanımayıb. Ona görə də fitə basıblar.

Xalqın İlyas İsmayilov şəxsiyyətinə inamını, etimadını təcəssüm etdirən daha bir xatirəni sizinlə bölüşmək istəyirəm. Şair Musa Ələkbərli İlyas müəllim barədə yazdığı xatirədə deyir: "90-cı illərin əvvəlləri idi. Respublikamızın siyasi ab-havası çox qarışıq, demək olar ki, xaos içində idi. Xalqımızın istiqlalçı şairi Xəlil Rza Ulutürk şəhərin müxtəlif yerlərində - ali təhsil ocaqlarının, dövlət idarələrinin, mətbuat orqanlarının qarşısında mitinqlər təşkil edir, piketlərlə çıxış edirdi. Məqsəd Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün müdafiəsinə çağırış, bədnam qonşularımızın respublikamızdakı nümayəndələrinin uyğun bir şəkildə yola salınması idi. Belə piketlərdən birində mən də iştirak edirdim. Xəlil Rzanın arxasınca gələn insan seli Respublika Prokurorluğunu üzük kimi dövrəyə aldı. Rəhbərliyə qarşı müxtəlif şüarlar səsləndirilirdi. Adamlar hələ də bu mühüm dövlət orqanında ermənilərin işləməyini qəbul edə bilmirdilər. Xəlil Rza Ulutürk çıxış edərək xeyli sayda erməni soyadı daşıyan adamların adını çəkdi, onların mühüm dövlət orqanında, ali qanunlarımızın keşiyində olmalarını rüsvayçılıq adlandırdı və qəzəblə baş prokurorun, yəni İlyas İsmayilovun ünvanına səsləndi. Bu məqamda İlyas müəllim ağır, təmkinli, vüqarlı addımlarla piket iştirakçılarının önünə gəldi. O, gülümseyirdi. Elə bil ki, bu hay-küyün fərqi deyildi. Onun təbəssümü bu piketin ürayınca olmağına sanki bir işarə idi. Asta, düşündürücü bir ifadə ilə piket başqanı Xəlil Rza üz tutdu və: "Xəlil bəy, sizin o sadaladığınız fəmiyaların bir çoxu artıq bizdə işləmir. Narahat olmaya bilərsiniz. Sizin qışqıra-qışqıra dediklərinizi biz sakit, təmkinli şəkildə icra edirik. Yeni bizim - Azərbaycan Prokurorluğunun işi belədir - rek-

lamsız şəkildə öz missiyamıza davam edirik. Bizim şairlərə, ədəbiyyat adamlarına böyük hörmətimiz var. Şair, vətən sevgisində, milli dəyərlərimizin qorunması sahəsində biz də çalışırıq ki, sizdən geri qalmayaq. Nə vaxt istəsəniz, mən sizi qəbul edə-rəm, ikilikdə söhbətimizi davam etdirərək, adamları işindən-gücündən ələməyin, qoy dağılışıb getsinlər", - dedi.

Özünəməxsus təbəssümlə başladığı söhbətə elə eyni ovqatla da xitam verdi".

Dağlıq Qarabağdakı ümumi vəziyyəti və baş vermiş hadisələrin səbəblərini başa düşmək üçün ixtişaşlarla

bağlı yoxlamalara və istintaqa rəhbərlik etmiş SSRİ Baş prokurorunun müavini A.F.Katusevin SSRİ-nin Baş prokuroru A.M.Rekunkova ünvanladığı məktuba baxmaq lazımdır: "...Son illərdə Ermənistanda yaranmış Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsinin qızğın tərəfdarlarının dayanıqlı qrupu yaranmışdır. Onlar DQMV-yə öz nümayəndələrini göndərərək, DQMV-də yaşayan ermənilərin "sıxışdırılıqları" haqqında böhtan xarakterli uydurmalar, müxtəlif "tarixi təhqiqatları", müraciətləri kütləvi şəkildə yaymaqla, vilayətin erməni əhalisini birləşmə uğrunda hərəkata qoşulmağa təhrik edirdilər. Yerevandan vilayətə gəlmiş ekstremist əhval-ruhiyyəli şəxslər əhalini bu hərəkata cəlb etmək üzrə iş apararaq, təsərrüfat rəhbərlərini, sovet işçilərini, yerli ziyalıları, ələ alırdılar".

Moskvanın ermənipərəst mövqeyini və Respublika Prokuroru İlyas İsmayilovun üzləşdiyi çətinliyi Onun öz dilindən eşidək: "Dağlıq Qarabağ separatçılarının o vaxtkı rəhbəri Manuçarovun haqqında Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunda dövlət əmlakını xüsusilə külli miqdarda oğurladıqna və rüsvətxorluqla məşğul olduğuna görə cinayət işi qaldırılıb, Respublika prokurorunun xüsusi tapşırıqları üzrə köməkçisi V.T.Boqomolovun rəhbərliyi ilə istintaq aparılırdı. İstintaq çox uğurlu gedirdi. Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni əsilli Azərbaycan vətəndaşları özləri Manuçarovu ifşa edən ifadələr verirdilər. Əş-

yayi-dəlillər də əldə edilmişdi. Cına-yətkarlar tərəfindən binanın divar hörgüsündə gizlədilmiş qiymətli qızıl sikkələr və bəzək əşyaları da əldə edilmişdi. İfşa olunduğundan hədsiz qəzəblənən Manuçarov Xankəndində vilayət prokurorluğunda istintaqı davam etdirən Boqomolova hücumu keçdi. Məqsədi cinayət işini ələ keçirib onu məhv etmək idi. Mən dəyər-dim ki, Boqomolov bu işi böyük qəhrəmanlıqla ondan xilas edə bildi. Manuçarov Azərbaycandan Yerevana qaçdı. Sonralar ermənilərin şikayətinə əsasən (guya, biz işi qərəzli aparırıdığımız) bu işi SSRİ Prokurorluğu bizdən alıb öz icraatına götürdü və istintaqı xüsusilə mühüm işlər üzrə baş müstəntiq K.K.Maydanyuka tapşırıdı. Maydanyuk da, həmçinin SSRİ Baş prokurorunun istintaq üzrə müavini A.F.Katusev də işə çox vicdanla yanaşdılar, 10 nəfərdən çox adam həbs edildi, o cümlədən Manuçarov Yerevanda tutulub Şuşa türməsinə gətirildi. Həmin ərəfədə (tarixi dəqiq yadımda deyil) SSRİ Baş prokuroru A.Y.Suxarev mənə zəng edərək bildirdi ki, səhər Bakıya uçur, onu qarşılayım. Onun istintaq üzrə müavini A.F.Katusev də Bakıda idi. Səhər Suxarevi qarşılayıb mehmanxanada yerləşdirdim. O, müavini A.F.Katusevi, Manuçarovun işini istintaq edən K.K.Maydanyuku və mənə yanına dəvət edərək, Manuçarovun haqqındakı həbs qətimkan tədbirinin dəyişdirilib onun azad edilməsi barədə fikrimizi soruşdu. A.F.Katusev və Maydanyuk işin tam sübutlu olduğunu ona bildirdilər və xüsusilə təhlükəli cinayətkar olan Manuçarovun azad edilməsini mümkünsüz saydılar. Onda Suxarev Manuçarovun Moskvağa etap olunması məsələsinə müzakirə etdi. Müstəntiq bunun işin istintaqı baxımından ziyanlı olduğunu bildirdi. O dedi ki, həbsdə 10 nəfərdən çox müqəssir var, bu müqəssislər də Manuçarovla üzlaşməlidir. Müqəssir və şahidləri Moskvağa etap eləmək isə ağılsızlıqdır. Suxarev bu dəlillərlə razılaşdı. Elə bu vaxt Moskvadan ona zəng oldu. O, zəng edənə işin sübutlu olduğunu, Manuçarovun da azad edilməsinin mümkün olmadığını bildirdi. Zəng edən şəxs çox narazı qaldı və "ermənilərə qarşı repressiya aparırırsınız" dedi. A.Y.Suxarev bizə bildirdi ki, bu şəxs məhz Sov. İKP MK katibi, Siyasi Büronun üzvü A.N.Yakovlevdir.

Sonra mənə aydın oldu ki, Suxarev məhz onun tapşırığı ilə Bakıya gəlibmiş. Ardınca daha dəhşətli hadisələr baş verdi: səhər hərbi vertolyotla Manuçarovu qanunsuz olaraq Şuşa türməsinə Moskvağa apardılar. Qanuna görə, müqəssirin bir türmədən başqasına köçürülməsi ancaq işin istintaqını aparan müstəntiqin onun barəsində etap olunmaya dair prokuror tərəfindən sanksiyalanmış qərarı əsasında ola bilərdi. Belə bir qərar olmadan Moskvadakı azadlıqdan məhrum olunma yeri də müqəssiri qəbul edə bilməzdi. Tez bir müddətdə Manuçarovu Ermənistan Ali Sovetinə deputat seçdilər. Ermənipərəst olmaları ilə tanınan, Azərbaycana düşmən kəsilmiş A.Saxarov və Q.Starovoytova türmədə ona deputat mandatını təqdim etdilər və onlun azad olunmasına nail oldular.

(ardı var)